

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta. Laissa määriteltäisiin ensimmäistä kertaa yhtenäisesti lain tasolla kriminaalihuolto-työn sisältö ja siihen liittyvät peruskäsitteet. Laissa uudistettaisiin myös kriminaalihuollon rahoitusta koskevat säännökset.

Kriminaalihuollolla tarkoitettaisiin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoa ja muuta vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvää toimintaa.

Yhdyskuntaseuraamus olisi uusi käsite, joka perustuu Euroopan neuvoston ministerikomitean vuonna 1992 hyväksymään suositukseen. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviä olisivat ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta, ehdonalaisessa vapaudessa olevien valvonta sekä näihin liittyvät valmistelevat toimenpiteet ja tuomioistuimelle annettavat lausunnot. Eduskunnalle on annettu esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisestä. Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnalle ehdotetaan annettavaksi hallituksen esitys laiksi yhdyskuntapalvelusta. Myös nämä esitykset sisältävät yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon liittyviä tehtäviä.

Muuta vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvää toimintaa olisivat kokeilu- ja kehittämistoiminta sekä erilaiset tiedotus-, ohjaus- ja neuvontatehtävät.

Kriminaalihuoltoa johtaisi ja valvoisi oikeusministeriö. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta huolehtisi julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys kuten nykyisinkin. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon liittyviä tehtäviä Kriminaalihuoltoyhdistys voisi asettamallaan ehdoilla antaa myös muiden yhteisöjen, säätiöiden tai yksityisten henkilöiden hoidettavaksi.

Valtaosa Kriminaalihuoltoyhdistyksen toiminnasta rahoitetaan valtionapuna. Menopuusteinen valtionapujärjestelmä ehdotetaan korvattavaksi laskennallisella korvausjärjestelmällä ja tulosbudjetoinnilla. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien suorittamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta sovittaisiin oikeusministeriön ja Kriminaalihuoltoyhdistyksen välillä vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa. Rahoitus tapahtuisi valtion talousarvion rajoissa. Korvauksen perusteena olisivat palvelujen laatu, laajuus ja saatavuus.

Lakiin sisällytettäisiin säännökset myös harkinnanvaraisen avustuksen myöntämisestä ja maksamisesta sekä tällaisen avustuksen keskeyttämisestä ja palautusvelvollisuudesta. Harkinnanvaraista avustusta voitaisiin myöntää Kriminaalihuoltoyhdistykselle tai muulle yhteisölle tai säätiölle kokeilu- ja kehittämistoimintaan, tiedotus-, ohjaus- ja neuvontatehtäviin sekä perustamishankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin.

Lakiin otettaisiin säännös kriminaalihuoltotyötä tekeviä koskevasta yleisestä salassapitovelvollisuudesta ja siihen liittyvä rangaistussäännös. Laissa säädettäisiin myös yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviä hoitavan henkilön oikeudesta saada tietoa ja kunnan viranomaisilta.

Lailla kumottaisiin kriminaalihuoltotyön valtionavusta annettu laki.

Esitys liittyy vuoden 1997 valtion talousarviesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Kriminaalihuoltotyön kehitys	3
1.2. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tehtävät	3
1.3. Kriminaalihuoltoyhdistyksen organisaatio	6
1.4. Kriminaalihuoltoyhdistyksen toiminnan rahoitus	7
1.5. Julkishallinnon uudistamisen vaikutukset	7
1.6. Kansainvälinen kehitys ja eräiden maiden lainsäädäntö	8
1.7. Nykytilan arviointi	10
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	10
3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	11
4. Asian valmistelu	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	13
1. Lakiehdotuksen perustelut	13
2. Voimaantulo	18
LAKIEHDOTUS	19

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Kriminaalihuoltotyön kehitys

Kriminaalihuoltotyö nykyisessä merkityksessä on aloitettu 1800-luvun lopulla yksityisenä, uskonnolliselta pohjalta lähtevänä hyväntekeväisyystoimintana. Vuonna 1870 perustettiin Suomen Vankeusyhdistys, joka keskittyi aluksi lähinnä vankilassa olevien valistus-, opetus- ja työtoimintaan sekä sielunhoitoon. Työ ulottui myös vankilasta vapautuneiden sosiaaliseen auttamiseen erityisesti asunnon ja työpaikan hankkimisessa. Yhdistyksen vankilatyön luonne on muuttunut vankeinhoidon kehittymisen myötä vapautumisen valmistamisen suuntaan. Yhdistyksen toimintaan sisällytettiin 1920-luvulta lähtien vapaacheitoiselta pohjalta myös rangaistusjärjestelmään liittyviä valvonta- ja esitutkintatehtäviä (nykyinen henkilötutkinta), joista tuli myöhemmin lakisäätteisiä. Vuonna 1966 Suomen Vankeusyhdistyksen nimi muutettiin Kriminaalihuolto r.y.:ksi.

Yksityinen kriminaalihuoltotyö organisoitiin 1970-luvulla kokonaan uudelleen. Laki kriminaalihuoltotyön valtioneuvosta (31/75) ja sitä täydentävä asetus (134/75) tulivat voimaan vuonna 1975. Samassa yhteydessä perustettiin julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys (KHY), johon Kriminaalihuolto r.y. sulautettiin. Yhdistyksen järjestysmuodosta säädetään Kriminaalihuoltoyhdistyksestä annetussa asetuksessa (135/75).

Yhdistyksen perustamisen yhteydessä pitkän aikavälin tavoitteeksi asetettiin kriminaalihuoltotyön yhdistäminen osaksi sosiaalipalvelujärjestelmää. Sittemmin erityisesti rikoslainsäädännön kehittymisen ja uusien rangaistusmuotojen käyttöönoton johdosta kriminaalihuoltotyö on painottunut seuraamusjärjestelmään liittyviin tehtäviin.

1.2. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tehtävät

Kriminaalihuoltoyhdistyksestä annetun asetuksen 1 §:n mukaan KHY:n tarkoituksena on tehdä ja kehittää kriminaalihuoltotyötä. Asetuksen mukaan yhdistys hoitaa ne kriminaalihuoltotehtävät, jotka sille on lainsäädännön perusteella annettu.

Kriminaalihuoltotyön käsitettä ei ole lainsäädännössä määritelty. Käytännössä krimi-

naalihuoltotyöhön on luettu seuraavat tehtävät:

- ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta,
- ehdollisesti rangaistujen nuorten rikoksentekijäin valvonta ja henkilötutkinta,
- yhdyskuntapalvelun toimeenpano ja soveltuvuus selvitys sekä
- kriminaalihuoltoon kuuluvat asumis- ja muut sosiaalipalvelut.

Edellä olevien tehtävien lisäksi KHY on aikaisemmin hoitanut ostopalveluina sosiaaliviranomaisille kuuluvia oikeusedustustehtäviä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtionapua kriminaalihuoltotyöhön voidaan antaa myös kunnalle ja muulle yhteisölle.

Ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta

Ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta perustuu rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (RTL) 2 luvun (612/74) säännöksiin ja asetukseen ehdonalaisesti vapautuneen vangin valvonnasta (279/31).

RTL 2 luvun 14 §:n 1 momentin (1036/75) mukaan ehdonalaiseseen vapauteen päästetty on koeaikanaan valvonnan alainen, jolle oikeusministeriö tai sen antamien ohjeiden mukaan vankilan johtokunta koeajan lyhyiden tai muun erityisen syyn takia toisin päättää. Valvonnan tarkoituksena on estää ehdonalaisen vapauteen päästettyä tekemästä uutta rikosta ja tukea valvottavaa tämän pyrkiessä elämään nuhteettomasti. Pykälän 2 momentin (840/71) mukaan valvojaksi voidaan määrätä sopivaksi katsottu henkilö tai huoltoyhdistys. Jollei sellaista valvojaa ole määrätty, toimii valvojana poliisipiirin päällikkö. RTL 2 luvun 17 §:n 2 momentin (349/90) mukaan koeaika on jäännösrangaistuksen pituinen, kuitenkin vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta.

Vankiluku on nyt pienempi kuin aikaisempina vuosikymmeninä. Ehdonalaisesti vapautuneiden määrässä ei ole kuitenkaan tapahtunut vastaavaa laskua. Tähän on syynä se, että vähimmäisaikaa, joka vankeusrangaistuksesta on ollut suoritettava ennen ehdonalaista vapautumista, on lyhennetty. Esimerkiksi vuonna 1975 ehdonalaisesti vapautuneiden määrä oli 5 430 vastaavan luvun vuonna 1995 ollessa 4 616. Niin ikään ilman valvontaa vapautuneiden määrä on lisäänty-

nyt, koska vähän aikaa vankilassa olevia ei yleensä määrätä valvontaan. Vuonna 1975 valvontaan määrättiin 5 323 ehdonalaisesti vapautunutta, vuonna 1995 vain 839.

Aikaisemmin suurimman osan valvontatehtävistä hoiti poliisi. Valvontatehtävien hoito on 1990-luvulla keskitetty asteittain kokonaan KHY:lle. Huhtikuun 1992 alusta lukien kaikki vapautuneet on määrätty KHY:n valvontaan. Noin 20 % valvontatyöstä hoidetaan yksityishenkilöiden avulla. Yksityishenkilöt toimivat valvojina erityisesti paikkakunnilla, joilla ei ole KHY:n aluetoimistoa. Yksityisvalvojat saavat ohjausta ja neuvontaa KHY:n yhteyshenkilöiltä, jotka hoitavat myös valvontatyöhön liittyvät hallintotehtävät.

KHY:n vankilatyö liittyy ensisijaisesti ehdonalaiseen vapauteen päästettävien vankien valvonnan järjestämiseen ja valmisteluun. Lisäksi KHY:n edustajat tapaavat aikaisemmin valvonnassa olleita asiakkaitaan näiden vankilassaolon aikana. Vankilakäyntien yhteydessä yhdistyksen edustajat tapaavat myös niitä vankeja, joita ei vapauttamisen yhteydessä määrätä valvontaan. Vangeille järjestetään myös kaikille avoimia tiedotustilaisuuksia. Vuonna 1995 KHY teki 1 221 vankilakäyntiä, joiden aikana tavattiin yksitän 2 617 vankia ja ryhmissä 919 vankia.

Ehdonalaisesti vapautuneiden valvontaan vankilasta vapautuneille tarkoitettu tukiasuntotoiminta mukaan lukien käytettiin vuonna 1995 noin 20 % aluetoimistojen henkilökunnan työpanoksesta.

Ehdollisesti rangaistujen nuorten rikoksenteikijäin valvonta ja henkilötutkinta

Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta ja nuoria rikoksenteikijöitä koskeva henkilötutkinta perustuvat lakiin ja asetukseen nuorista rikoksenteikijöistä (262/40 ja 1001/42) sekä niitä täydentävään oikeusministeriön päätökseen (310/43).

Valvontaan määräämisestä päättää tuomioistuimien. Valvonnan tarkoituksena on estää tuomittua tekemästä uutta rikosta ja tukea häntä hänen pyrkiessään elämään nuhteettomasti. Ehdollisesti rangaistujen nuorten rikoksenteikijäin valvonnan järjestäminen ja johto kuuluvat oikeusministeriölle. Nuorista rikoksenteikijöistä annetun asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusministeriön on määrättävä ehdollisesti rangaistun nuoren valvojaksi siihen sopivaksi katsomansa hen-

kilö tai huoltoyhdistys taikka annettava valvonnan järjestäminen asianomaisen sosiaaliviranomaisen tehtäväksi.

Vuonna 1975 ehdollisesti rangaistuja valvontaan määrättyjä nuoria rikoksenteikijöitä oli 2 887 ja vuonna 1995 yhteensä 1 906. KHY:n ja sosiaaliviranomaisten välinen työnjako on järjestetty siten, että KHY huolehtii 18 vuotta täyttäneiden ja sosiaaliviranomaiset alle 18-vuotiaiden valvonnasta ja henkilötutkintojen tekemisestä.

Henkilötutkinnasta säädetään nuorista rikoksenteikijöistä annetussa asetuksessa. Henkilötutkinta tehdään 15—20-vuotiaista rikoksesta epäillyistä. Tutkinnassa selvitetään nuoren elämänvaiheisiin ja elinoloihin liittyviä asioita, jotka mahdollisesti ovat vaikuttaneet hänen joutumiseensa rikoksesta epäillyksi. Nuoria rikoksenteikijöitä koskevien henkilötutkintojen tekemisestä huolehtivat KHY ja sosiaaliviranomaiset.

Nuorista rikoksenteikijöistä annetun lain mukaan virallisen syyttäjän, yleisen oikeuden ja vankilaoikeuden on käsitellessään nuorta rikoksenteikijää koskevaa asiaa perehdyttävä paitsi rikokseen ja syihin myös nuoreen henkilöön sekä hänen elämänvaiheisiinsa ja elinoloihinsa.

Henkilötutkintojen määrä on vähitellen laskenut. Viime vuonna KHY laati 1 897 tutkintaa eli noin 60 % kaikista tutkinnoista. Sosiaalitoimi laatii erityisesti 15—17-vuotiaita koskevia henkilötutkintoja.

Henkilötutkintoihin ja ehdollisesti tuomitujen nuorten valvontaan käytettiin vuonna 1995 noin 20 % aluetoimistojen henkilökunnan työpanoksesta.

Yhdyskuntapalvelun toimeenpano

Yhdyskuntapalvelu perustuu lakiin yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta (1105/90). Lakiä täydentävät asetukset yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta (1259/90) ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta (1260/90).

Yhdyskuntapalveluseuraamus on ollut koikeiluluonteisena käytössä vuoden 1991 alusta lähtien. Koko maan laajuiseksi kokeilu ulotettiin huhtikuun 1994 alusta lukien. Kokeilumuotoisena järjestelmä on voimassa vuoden 1996 loppuun saakka. Yhdyskuntapalvelun vakinaistamista koskeva hallituksen esitys annetaan Eduskunnalle samanaikaisesti tämän hallituksen esityksen kanssa.

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman, enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdotto-

man vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Se käsittää tietyn tuntimäärän (vähintään 20 ja enintään 200 tuntia) valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä palkatonta työtä. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan KHY:n vahvistaman palvelusuunnitelman mukaisesti. Yhdyskuntapalveluun voi sisältyä myös päihdehuollon jakso. Tukipalveluina yhdyskuntapalvelua suorittavat henkilöt voivat saada tukiasunto- ja mielenterveyspalveluita. Yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaa KHY. Toimeenpanotehtäviin kuuluvat muun muassa palvelusuunnitelman vahvistaminen ja palvelusuunnitelman noudattamisen valvonta.

Yhdyskuntapalveluun liittyvää henkilötutkintaan verrattavaa työtä on rikoksesta epäillyistä tehtävä soveltavuusselvitys. Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun asetuksen 2 §:n mukaan virallisen syyttäjän on päätettyään nostaa syytteen sellaisesta rikoksesta, josta voidaan tuomita yhdyskuntapalvelua, hankittava yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaavalta KHY:n aluetoimistolta selvitys rikoksesta epäillyn soveltuvuudesta yhdyskuntapalveluun. Selvitystä ei kuitenkaan tarvitse hankkia, jos yhdyskuntapalveluun tuomitseminen on ilmeisen epätodennäköistä. Selvitys voidaan tehdä myös rikoksesta epäillyn pyynnöstä, jos siihen on painava syy. Yhdyskuntapalveluun soveltuvuuden selvittämisen lisäksi on arvioitava mahdollisten tukitoimien tarve. Viime vuonna KHY teki 5 740 soveltavuusselvitystä.

Vuonna 1995 tuomittiin yhdyskuntapalveluun 2 706 henkilöä ja 1 720 henkilöä suoritti sen loppuun.

Yhdyskuntapalvelun toimeenpanoon käytettiin vuonna 1995 keskimäärin 53 % aluetoimistojen henkilökunnan työajasta. Joissakin aluetoimistoissa osuus oli 70—80 %.

Nuorisorangaistus

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta. Esityksen mukaan alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt voitaisiin tuomita nuorisorangaistukseen, jos sakkorangaistus ei rikoksen vakavuuden vuoksi ole riittävä seuraamus eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Nuorisorangaistus koostuisi 3 — 12 kuukauden pituisesta valvonnasta ja 10—60 tunnin mittaisesta nuorisopalvelusta. Nuorisorangaistuksen toimeenpanosta huolehtisi KHY. Toimeenpano-

tehtäviin kuuluisivat muun muassa nuorisopalvelun toimeenpanosuunnitelman vahvistaminen, valvonnasta huolehtiminen ja nuorisopalvelun valvonta.

Asumis- ja muut sosiaalipalvelut

Kunnilla on sosiaalihuoltolain (710/82) mukainen velvollisuus järjestää asukkaidensa sosiaalipalvelut. Siten myös vankilasta vapautuneiden ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden sosiaalipalvelutarjonnasta huolehtii ensi sijassa heidän kotikuntansa.

Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien lisäksi kriminaalihuoltotyöhön voidaan lukea myös monia rikoksentehtävien sosiaaliseen auttamiseen liittyviä palveluja, joita tarjoavat erilaiset uskonnolliset ja muut yhdistykset ja yhteisöt sekä yksityiset henkilöt. Tällaista työtä tekevät esimerkiksi evankelisluterilainen kirkko, Suomen Pelastusarmeijan Säätiö, helluntaiherätys, Suomen Vapaakirkko, Vapautuvien Tuki ry sekä eräät muut vastaavat yhdistykset.

KHY:n nykyinen asunto- ja muiden sosiaalipalvelujen tarjonta perustuu Kriminaalihuoltoyhdistyksestä annetun asetuksen 1 §:ään. Pykälän mukaan kriminaalihuoltoon kuuluvien asumis- ja muiden sosiaalipalvelujen tarjoamisesta yhdistys huolehtii oikeusministeriön vahvistaman toimintasuunnitelman mukaan. KHY:n omat asumispalvelut ovat vähentyneet. Asuntokotipaikkoja oli 140 vuonna 1975, 220 vuonna 1980 ja 31 vuonna 1995.

Yhdistyksen työllistämistehtävät voidaan jakaa työllistämiseen ja työnvälitykseen. Työleirit muutettiin vapaehtoisaikaiselta pohjalta toimiviksi 1970-luvulla. Vuonna 1987 työleirit muutettiin edelleen toimintakeskuksiksi, joiden toiminnassa pyritään asiakkaan kokonaisvaltaiseen kuntouttamiseen. Tämän lisäksi yhdistyksellä on ollut omaa pienimuotoista työllistämistoimintaa muutamien aluetoimistojen yhteydessä. Yhdistyksen oma työpaikkojen välitystoiminta, joka vielä vuonna 1975 oli varsin laajaa, on sittemmin lopetettu kokonaan ja asiakkaat ohjataan yhteiskunnan normaalien työnvälityspalveluiden käyttäjiksi.

Muita KHY:n työmuotoja ovat päiväkeskustoiminta, erilaiset ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä pienimuotoinen taloudellinen avustustoiminta. Päiväkeskusten tarkoituksena on helpottaa päivisin toimeettomana ole-

vien asiakkaiden elämäntilannetta järjestämällä erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja hoitamalla heidän käytännön asioitaan.

Taloudellista tukea annetaan ensisijaisesti äskettäin vankilasta vapautuneille, jotka tarvitsevat apua välittömissä kriisitilanteissa, joissa sosiaalihuollon toimeentulotuki ei ole käytettävissä. Toiminta tapahtuu yhteistyössä kunnan sosiaalitoimen kanssa. Vuonna 1995 taloudellisia avustuksia myönnettiin yhteensä 551 300 markkaa, josta valtionavun osuus oli noin 318 300 markkaa.

KHY:n aluetoimistot antavat tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa myös sellaisille asiakkaille, joilla ei ole säännöllistä asiakassuhdetta toimipaikkaan. Erityisryhmän muodostavat nuorten rikoksenteekijöiden omaiset, joille eräät aluetoimistot ovat järjestäneet ryhmätoimintaa.

Kokeiluluonteisesti KHY:ssä on myös muita toimintamuotoja. Eräs esimerkki on Lahden aluetoimiston järjestämä nuorten ryhmävalvonta, joka perustuu autoverstastointaan. Jyväskylän aluetoimisto on osallistunut yhdessä kaupungin vapaa-ajan lautakunnan nuorisoverstaan kanssa moottoripajaprojektiin. Koko maan asiakkaiden retki- ja virkistyskohteeksi on perustettu Kajaaniin leirikeskus. Leirikeskus on tarkoitus rakentaa pääosin asiakastyönä usean vuoden aikana.

Oikeusedustus

Oikeusedustus perustuu lastensuojelulain (683/83) 15 §:ään. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalilautakunnan tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. KHY on hoitanut lapsen edun valvontatehtävistä tuomioistuinkäsittelyn osuuden. Tehtävää on hoidettu useilla toimistopaikkakunnilla lastensuojelulautakuntien kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Sopimukset oikeusedustusten hoitamisesta on työnjaon selkeyttämiseksi on purettu kokonaan vuoden 1993 alusta lähtien.

Tehtävissä tapahtuneet muutokset

Edellä luetellut KHY:n tehtävät voidaan jakaa rangaistusjärjestelmään liittyviin ja sosiaalipalvelujärjestelmää täydentäviin tehtäviin. Valmisteltaessa kriminaalihuoltotyön valtionapuseännöksiä 1970-luvulla yhdistys nähtiin ensisijaisesti sosiaalipalvelujärjestel-

mää täydentävänä organisaationa ja järjestelmää pidettiin väliaikaisena ratkaisuna. Pidemmän aikavälin tavoitteena oli kriminaalihuoltotyön liittyminen osittain tai kokonaan sosiaalihuoltoon. 1970-luvulla painotettiin KHY:n sosiaalipalveluluonteisia tehtäviä, kun taas viime vuosina painotus on siirtynyt yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviin.

Lakisääteisten kriminaalihoitotehtävien hoidossa on tapahtunut muutoksia lähinnä siten, että KHY on viime vuosina hoitanut niistä entistä suuremman osan. Ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta on siirretty jo kokonaan KHY:n hoidettavaksi. Myös nuorten ehdollisesti rangaistujen valvonnan järjestely ja varsinkin suuri osa itse valvontatyötä on siirretty KHY:lle. Henkilötutkinnoissa KHY:n osuus on laskenut ja on nyt lähes sama kuin sosiaaliviranomaisten osuus. Yhdyskuntapalvelun toimeenpano on tullut KHY:lle uutena tehtävänä vuoden 1991 alusta lähtien. Sen yhdistys hoitaa kokonaan. Vankilatyö, joka kohdistuu lähinnä ehdonalaisesti vapautuviin valvontaan määrättäviin ja vankilaan joutuneisiin nuoriin valvonnassa oleviin, on supistunut viime vuosina.

Myös KHY:n sosiaalipalveluluonteiset tehtävät ovat sisällöllisesti muuttuneet. Asumis- ja palvelut on suurimmaksi osaksi muutettu asuntolamaisista asuntoyksiköistä omaehtoisen asumisen mahdollistavaan tukiasumiseen. Oma työnvälitys on lakkautettu kokonaan. Yhdistyksellä on edelleen omia työpaikkoja toimintakeskuksessa ja joidenkin aluetoimistojen yhteydessä. Työpaikat on tarkoitettu erityisesti moniongelmaisten asiakkaiden kuntouttamiseen.

1.3. Kriminaalihoitoyhdistyksen organisaatio

Säännökset KHY:n organisaatiosta sisältyvät Kriminaalihoitoyhdistyksestä annettuun asetukseen ja sen nojalla annettuihin alemmanasteisiin säännöksiin.

KHY:n jäsenet ovat yhteisöjäseniä: kuntia tai kuntayhtymiä, lähialoilla toimivia aatteellisia ja ammatillisia yhdistyksiä, liittoja, muita yhteisöjä tai säätiöitä. Jäseniä oli vuonna 1995 yhteensä 37, joista kuntajäseniä 29 ja muita yhteisöjäseniä 8. Viimeksi mainittuja ovat esimerkiksi A-klinikkasäätiö, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Sosiaaliturvan Keskusliitto ry ja Suomen Mielen- ja terveysseura ry.

KHY:n toimielimiä ovat yhdistyksen kokous ja johtokunta. Yhdistyksen kokous on yhdistyksen korkein päättävä elin, joka muun muassa hyväksyy toimintasuunnitelman ja talousarvion, päättää tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille sekä valitsee neljä johtokunnan jäsentä ja näiden varajäsenet sekä tilintarkastajan ja tämän varamiehen.

Johtokunta edustaa yhdistystä sekä ohjaa ja valvoo sen toimintaa. Johtokunnan tehtävänä on muun muassa laatia vuotuinen toimintasuunnitelma, tehdä talousarvioesitys oikeusministeriölle, panna täytäntöön yhdistyksen kokouksen päätökset, huolehtia yhdistyksen toiminnan kehittämisestä ja valvoa yhdistyksen etuja ja oikeutta sekä huolehtia yhdistyksen talouden ja varojen hoidosta.

Johtokuntaan kuuluvat puheenjohtaja sekä yksitoista varsinaista jäsentä ja yksitoista henkilökohtaista varajäsentä. Toimikausi on kaksi kalenterivuotta. Johtokunnan puheenjohtajan sekä neljä varsinaista ja neljä varajäsentä määrää valtioneuvosto. Näistä yhden on edustettava yhdistyksen toimihenkilöitä. Johtokuntaan määräävät lisäksi oikeusministeriö, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö kukin yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Johtokunnan muut jäsenet ja varajäsenet valitsee yhdistyksen kokous.

KHY:n toiminnanjohtajan tehtävänä on johtokunnan vahvistaman ohjesäännön mukaisesti johtaa yhdistyksen toimintaa, valmistella johtokunnassa käsiteltävät asiat sekä panna täytäntöön sen päätökset.

Yhdistyksen kotipaikkana on Helsingin kaupunki, jossa yhdistyksellä on keskus toimisto. Yhdistyksen toiminta-alueena on koko maa. Toimintaansa varten yhdistyksellä on eri puolilla maata 21 aluetoimistoa. KHY:n valtionapupalkkaisen henkilökunnan määrä oli vuoden 1995 lopussa 239 henkilöä.

Yhdistyksen toimintaa ja taloutta valvoo oikeusministeriö.

1.4. Kriminaalihuoltoyhdistyksen toiminnan rahoitus

KHY:lle myönnettävästä valtionavusta on säännökset kriminaalihuoltotyön valtionavusta annetun lain 3 §:ssä. Yhdistyksellä on oikeus lakisääteiseen valtionapuun niistä tehtävistä, jotka sille lainsäädännön perusteella on annettu. Muiden kriminaalihuoltoon liit-

tyvien tehtävien suorittamista ja kustannusten kattamista varten voidaan myöntää harinnanvaraista valtionapua.

Lain 5 §:n mukaan valtionavun myöntämisen edellytyksenä on, että oikeusministeriö on hyväksynyt valtionavun myöntämisen perusteena olevan toimintasuunnitelman sekä talousarvion ja että kustannuksia on pidettävä kriminaalihuoltotyön kannalta tarpeellisina. Valtionapuna saadut varat on käytettävä niihin tarkoituksiin, joihin ne on myönnetty. Käyttämättä jäänyt avustus on palautettava valtiolle.

Vuonna 1995 KHY:lle myönnettiin valtionapua 53,1 miljoonaa markkaa. Vankeinhoitolaitoksen määrärahoista KHY:lle osoitetut valtionavut ovat noin 7 prosenttia. Vuoden 1997 talousarvioehdotuksen mukaan KHY saa valtionapua momentilta 25.50.50 (kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset) 59 500 000 markkaa. Talousarvioehdotuksessa olevan käyttösuunnitelman mukaan kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset jakautuvat käyttötarkoituksensa mukaan seuraavasti:

- korvaus yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta 55 500 000 markkaa,
- avustus kriminaalihuoltoon 3 300 000 markkaa ja
- avustus kriminaalihuollon perustamishankkeisiin 700 000 markkaa.

Valtionapujen lisäksi KHY:n toimintaa on rahoitettu kunnilta saatavilla korvauksilla ja avustuksilla, työvoimapiireiltä saatavilla työllistämiskorvauksilla, EU-rahoituksella sekä oman toiminnan tuloilla. Vuonna 1995 kunnilta ja vastaavilta saatu rahoitus oli 1,03 miljoonaa markkaa, EU-rahoitus 0,08 miljoonaa markkaa ja omasta toiminnasta saadut tulot 8,10 miljoonaa markkaa.

1.5. Julkishallinnon uudistamisen vaikutukset

Kuluvan vuosikymmenen alussa korostui tarve sopeuttaa julkisen sektorin menot yleisen talouskehityksen vaatimuksiin. Valtioneuvosto teki useita julkisen sektorin uudistamista koskevia periaatteellisia ratkaisuja. Tällaisia ovat muun muassa 7 päivänä tammikuuta 1992 annettu ohjelmapäätös julkisen sektorin uudistamisesta sekä 17 päivänä kesäkuuta 1993 annettu periaatepäätös toimenpiteistä keskushallinnon ja aluehallinnon uudistamiseksi. Tavoitteena oli toteuttaa säästötoimenpiteet siten, että ne kohdistuvat en-

sisijaisesti hallinnon sisäisiin toimintoihin ja vasta toissijaisesti yksityisille henkilöille ja yhteisöille tuotettaviin palveluihin. Julkisen vallan tehtävänä on jatkossakin vastata palvelujen riittävästä ja tasapuolisesta saatavuudesta.

Julkisen sektorin uudistamisen ydin on hallinnon siirtyminen tuloksista ohjautuvaksi. Tähän johtavia uudistuksia ovat olleet ennen muuta tulosbudjetointiin ja -ohjaukseen siirtyminen, henkilöstöhallinnon ja -politiikan uudistaminen sekä kuntien valtionosuusuudistus. Hallinnon uudistushankkeisiin kuuluvat myös keskushallinnon rationalisointihanke, joka tähtää keskushallinnon keventämiseen ja päätösvallan hajauttamiseen, sekä aluehallinnon kehittämishanke. Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi pyritään julkisen hallinnon palvelukyvyn parantamiseen, alemmanasteisen norminannon uudistamiseen sekä lupahallinnon keventämiseen.

Osa nykyistä julkista sektoria on lähenty-mässä yksityistä sektoria. Eräänä osoituksena tästä on joidenkin julkisten toimintojen organisoiminen liikelaitosmallin mukaisesti. Liikelaitostoiminnan periaatteita tulee sovel-tuvin osin noudattaa myös organisoitaessa sellaisia julkisen vallan tehtäviä, joihin lii-kelaitosmalli ei niiden yhteiskuntapoliittisen luonteen vuoksi sellaisenaan sovellu. Koko valtionhallinto on vuoteen 1995 mennessä siirtynyt tulosohjaukseen.

Vuoden 1993 alusta lukien voimaan tullut sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja kulttuuritoiminnan sekä kuntien valtionosuuslainsäädäntöuudistus merkitsi sitä, että valtionosuuksien määräytymisessä siirryttiin laskennalliseen järjestelmään ja menoperus-teinen valtionosuusjärjestelmä pääosiltaan kumottiin. Menoperusteisessa järjestelmässä lakisäätteiset kustannukset korvattiin täysi-määräisinä jälkikäteen sen jälkeen, kun toi-minnasta saadut tulot ja mahdolliset avustuk-set oli ensin vähennetty menoista. Lasken-nallisessa järjestelmässä rahoitus määräytyy toiminnan tulosten mukaan. Laskennallinen korvausjärjestelmä mahdollistaa myös tu-loshjaamisen toteuttamisen.

1.6. Kansainvälinen kehitys ja eräiden maiden lainsäädäntö

Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus

Euroopan neuvoston ministerikomitea on

19 päivänä lokakuuta 1992 antanut jäsenvaltioille suosituksen nr R (92) 16 Euroopan yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden säännöiksi. Suosituksen mukaan yhdyskuntaseuraamukset ja -toimenpiteet ovat tärkeitä keinoja taisteltaessa rikollisuutta vastaan eikä niihin liity vankeusrangaistuksen kielteisiä vaikutuksia. Yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden käyttöä on jäsenvaltioissa kehitetty huomattavasti, minkä vuoksi kansainväliset normit ovat tarpeellisia toiminnan tason turvaamiseksi.

Sääntöjen tarkoituksena on luoda normeja, jotka antavat kansallisille lainsäätäjille ja lainkäyttäjille mahdollisuuden soveltaa yhdyskuntaseuraamuksia ja -toimenpiteitä oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti. Sääntöjen tavoitteena on myös seuraamusten kohteeksi joutuvien henkilöiden ihmisoikeuksien turvaaminen. Tärkeää on taata, ettei seuraamusten ja toimenpiteiden soveltamisessa tapahdu väärinkäytöksiä.

Yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden, niihin liittyvien ehtojen ja velvoitteiden sekä näiden laiminlyönnistä aiheutuvien seurausten tulee perustua lakiin. Samoin yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden toimeenpanosta vastaavista viranomaisista sekä heidän tehtävistään ja vastuualueistaan on säädettävä laissa. Lakisäätteistä tulee olla myös toimeenpanoviranomaisten valtuudet, toimeenpanotehtävien siirto kolmannelle osapuolelle sekä viranomaisen työn säännöllinen tarkastus.

Työhön tulee olla käytettävissä riittävät julkiset resurssit. Myös muuta tukea on mahdollista ottaa vastaan, mutta toimeenpanoviranomainen ei saa tulla siitä taloudellisesti riippuvaiseksi. Varojen käytöstä on annettava säännöt.

Toimeenpanosta vastaavaa henkilöstöä tulee olla riittävästi ja heillä tulee olla työssä vaadittava koulutus ja tiedolliset valmiudet. Toimeenpanoviranomaisten tulee määritellä henkilökuntansa velvollisuudet, oikeudet ja vastuu sekä valvoa niiden toteuttamista.

Toimeenpanoon osallistuville tulee antaa tietoja toimeenpanomuodoista. Toimeenpanoviranomaisten toimintaa tulee täydentää kaikin yhteisöstä saatavin voimavaroin. Osallistuminen toteutetaan sopimuksen mukaisesti. Järjestöt ja yksityishenkilöt eivät saa harjoittaa valvontatoimintaa muuten kuin laissa sallituissa rajoissa tai siten kuin yhdyskuntaseuraamusten asettamisesta tai toimeenpanosta vastaavat viranomaiset päättä-

vät.

Toimintaan osallistuvia sitoo ammatillinen salassapitovelvollisuus. Ainoastaan ammattihenkilöstö tai laissa määrätty organisaatio saa antaa lausuntoja tuomioistuimille ja yleiselle syyttäjälle seuraamusten ja toimenpiteiden valmistelusta, määräämisestä sekä täytäntöönpanosta.

Tapauskohtaisia tietoja ei tule antaa kuin lain nojalla tietoja saamaan oikeutetuille ja tällöinkin vain tehtävän kannalta tarpeellisin osin.

Kriminaalihuoltotyö Pohjoismaissa

Ruotsissa yksityiset yhdistykset aloittivat vapaudessa tehtävän kriminaalihuoltotyön 1800-luvun puolivälissä. Kriminaalihuoltotyö valtiollistettiin vuonna 1942, jolloin siihen sisällytettiin avoseuraamusten täytäntöönpano. Kriminaalihuollolla ja vankeinhoidolla on yhteinen hallinnollinen organisaatio. Ruotsissa kriminaalihuoltotyöhön kuuluu muun muassa ehdonalaisesti vapautettujen valvonta, suojeluvalvonta, sopimushoito, yhdyskuntapalvelu ja vankilatyö. Vapaudessa tehtävään kriminaalihuoltotyöhön ei sisälly juurikaan erityispalveluita asiakkaille. Ne pyritään mahdollisuuksien mukaan hankkimaan yhteiskunnan normaalipalveluita käyttäen.

Norjassa kriminaalihuoltotyötä teki aikaisemmin yksityinen järjestö. Vuonna 1980 toiminta siirrettiin valtiolle oikeus- ja poliisiministeriön kriminaalihuolto-osastoon. Kriminaalihuoltotehtäviä ovat henkilötutkinta, ehdollisesti tuomittujen ja ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta, sosiaaliset tehtävät vankiloissa, yhdyskuntapalvelu, kriminaalihuollon asuntoloihin sijoitettujen rangaistusta suorittavien valvonta sekä muut tehtävät, jotka ovat yhteydessä rikoksenteekijöiden ja heidän perheidensä valvontaan sekä uusien rikosten ehkäisyyn.

Myös Tanskassa kriminaalihuoltotyötä teki aluksi yksityinen yhdistys, jonka toiminta rahoitettiin valtion varoista. Vuonna 1973 tehtävät siirrettiin valtiolle. Kriminaalihuoltotyö kuuluu oikeusministeriön vankeinhoidosta vastaavalle kriminaalihuoltovirastolle. Kriminaalihuoltotehtäviä ovat henkilötutkinta, ehdollisesti tuomittujen ja ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta, eräiden muiden ryhmien valvonta sekä yhdyskuntapalvelu. Asumispalveluita käyttävät lähinnä valvonnassa olevat ja muut kriminaalihuollon asiakkaat.

Aluetoimistot vastaavat myös tutkintavankiloiden sosiaalityöstä. Yhtenäisvirkamiesjärjestelmän käyttöönoton jälkeen työhön on tullut mukaan myös vankilahenkilökuntaa.

Kriminaalihuoltotyö eräissä muissa Euroopan maissa

Englannissa kriminaalihuoltotyö sai alkunsa 1800-luvulla yksityisten henkilöiden uskonnolliselta pohjalta rikoksenteekijöiden hyväksi tekemästä työstä. Vuonna 1925 kriminaalihuoltotyö tuli lain mukaan pakolliseksi ja siitä huolehtivat alueelliset viranomaiset. Sisäministeriö alkoi valvoa toimintaa 1930-luvulla. Kriminaalihuoltotyöhön kuuluvat muun muassa raporttien laatiminen tuomioistuimille, yhdyskuntapalvelun toimeenpano, rangaistuslaitosten sosiaalityö sekä vankien vapautteen valmistaminen, ehdonalaisesti vapautettujen valvonta ja asuntoloiden ylläpito. Virallisen kriminaalihuoltotyön ohella eräät yhdistykset tekevät kriminaalihuoltotyötä.

Hollannissa kriminaalihuoltotyö alkoi vuonna 1823 yksityisen yhdistyksen voimin. Sittemmin työhön osallistuivat myös esimerkiksi valtio ja eräät uskonnolliset yhteisöt. Vuonna 1976 joukko itsenäisiä yhdistyksiä päätti sulautua yhteen. Vuonna 1985 kriminaalihuoltotyö organisoitiin uudelleen eräänlaiseksi liittoyhdistykseksi, johon kuuluvat valtio ja vuonna 1976 perustettu yksityinen yhdistys. Vaikka toiminta yksityistettiin ja hajautettiin vuonna 1986, hallituksella on suuri vaikutus työhön. Liittoyhdistyksen budjetista päättää ja rahoituksen myöntää hallitus ja avustukseen liittyy hallituksen antamia ehtoja. Kriminaalihuoltotehtäviä ovat muun muassa rikoksista epäiltyjä henkilöitä koskevat tiedoksiannot viranomaisille, avun ja tuen antaminen rikoksesta epäillyille tai tuomituille sekä yhdyskuntapalvelun ja muiden vaihtoehtoisten seuraamusten valmistelu, valvonta ja organisointi.

Ranskassa kriminaalihuoltotyön tekeminen vapaaehtoisvoimin alkoi vuonna 1946. Vuonna 1958 kriminaalihuoltojärjestelmä määriteltiin laissa. Järjestelmä käsitti tuomion lykkäämiseen liittyvän osan, jonka mukaan, mikäli tietyt ehdot täytetään, vankeusrangaistusta ei tuomita. Myös ehdonalainen vapauttaminen oli osa kriminaalihuoltojärjestelmää. Järjestelmän sisältöä uudistettiin 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa. Myöhemmin työhön on sisällytetty esimerkiksi yh-

dyskuntapalvelu. Kriminaalihuoltojärjestelmä on organisoitu paikallisissa tuomioistuimissa määräaikaisesti toimivien soveltamistuomareiden alaisuuteen kriminaalihuoltokomiteaksi, joka saa työhönsä täysimääräisen rahoituksen valtiolta. Kriminaalihuoltokomiteajärjestelmän lisäksi useat yhteisöt tekevät kriminaalihuoltotyötä muun muassa asiakkaiden työllistämisen edistämiseksi, mielenterveys- ja huumeongelmien vähentämiseksi sekä sovittelutoiminnassa.

Saksassa kriminaalihuoltotyö kuuluu kiinteänä osana lähes kaikkien osavaltioiden oikeuslaitokseen. Työ ei ole suoraan oikeusministeriön valvonnassa. Valvojat toimivat tehtävän osalta valvonnan määränneen tuomarin alaisuudessa ja hallinnollisesti tuomioistuinta johtavan tuomarin alaisuudessa. Kriminaalihuoltoon kuuluvat oikeuslaitoksen antamana tehtävänä ehdollisesti rangaistujen ja ehdonalaisessa vapaudessa olevien valvonta sekä erilaiset tuki- ja avustustoimet. Eräillä alueilla on toteutettu yhdyskuntapalvelun luonteisia kokeiluja. Oikeuslaitoksen antamat valvontatehtävät rahoitetaan kokonaan osavaltioiden oikeuslaitoksen määrärahoista. Muu toiminta rahoitetaan pääasiassa yksityisillä varoilla.

1.7. Nykytilan arviointi

Kriminaalihuoltotyötä koskevat nykyiset säännökset on laadittu aikana, jolloin kriminaalihuoltotehtävillä oli toisenlainen painotus. 1970-luvulla KHY:tä pidettiin ensi sijassa sosiaalipalvelujärjestelmää täydentävänä organisaationa. Etenkin 1990-luvulla, erityisesti yhdyskuntapalvelukokeilun käynnistymisen myötä, KHY:n tehtävät seuraamusjärjestelmän toimeenpanossa ovat merkittävästi lisääntyneet. Samanaikaisesti on kuntien velvollisuutta järjestää sosiaalipalvelut asukkailleen lainsäädännöllä täsmennetty. Näin ollen on tärkeää määritellä, mitä kriminaalihuoltotehtäviä valtion tulee rahoittaa.

Kriminaalihuollon säännösten uudistamista valmisteltaessa on pohdittu, tulisiko kriminaalihuoltotyö organisoida muiden Pohjoismaiden tapaan valtion toimielimen tehtäväksi. Koska kriminaalihuoltotehtävien hoidossa käytetään julkista valtaa eli päätetään yksityisen henkilön eduista, oikeuksista ja velvollisuuksista, tehtävät tulisi hoitaa valtion valvonnassa ja valtion rahoituksella. Seuraamusjärjestelmään kuuluvalta organisaatiolta edellytetään, että se on valtakunnallisesti

kattava ja että se täyttää kansalaisten yhdenvertaisuuteen, laillisuuteen, oikeusturvaan ja oikeudenmukaisuuteen kohdistuvat vaatimukset. Edellä todetuista tekijöistä huolimatta kriminaalihuoltotehtävien ei ole kuitenkaan havaittu sisältävän sellaisten pakkotoimenpiteiden käyttöä, joka edellyttäisi tehtävien organisointia valtion laitoksena, varsinkin kun julkisoikeudellinen yhdistysmuoto on lainsäädäntöpohjaisuutensa ja julkisen valvontansa perusteella pitkälti rinnastettavissa valtion laitoksiin. Toisaalta yhdistysmuodolla on tietyt etunsa, muun muassa paremmat mahdollisuudet ulkopuoliseen rahoitukseen.

Kriminaalihuoltotyön säännösten muutostarpeet ovat syntyneet myös valtionosuuslainsäädännön muutosten vuoksi. Kriminaalihuoltotyötä koskevat valtionapuseännökset tulisi muuttaa vastaamaan valtionosuusuudistusta, jossa menoperusteinen valtionapu muutettiin laskennalliseksi korvausjärjestelmäksi. Tällöin rahoitus määräytyy toiminnan tulosten mukaan. Laskennallinen korvausjärjestelmä tekee mahdolliseksi tulosohjausjärjestelmään siirtymisen. Tämä edellyttää KHY:n organisaation muuttamista siten, että tulosvastuujärjestelmä voi toteutua.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Uudistuksen tavoitteena on saattaa kriminaalihuollon järjestämistä ja rahoitusta koskevat säännökset vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Lisäksi on tarpeen lain tasolla määritellä kriminaalihuoltotyön sekä yhdyskuntaseuraamusten käsitteet. Niin ikään on välttämätöntä ottaa lakiin kriminaalihuoltotyön tekemiseen liittyvät salassapitoa ja tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset.

Uudistusehdotuksen mukainen kriminaalihuollon järjestäminen vastaa pääpiirteiltään nykyistä järjestelyä: kriminaalihuollon johto ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle ja yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta huolehtisi KHY. Yhdistys voisi asettamallaan ehdoilla antaa yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon liittyviä tehtäviä myös muille yhteisöille, säätiöille tai yksityisille henkilöille.

Kriminaalihuollon rahoitusta koskeva 1970-luvulta peräisin oleva laki kriminaalihuoltotyön valtionavusta ei vastaa 1990-luvun valtion rahoitusta koskevia periaatteita. Uudistuksessa ehdotetaan siirryttäväksi tu-

losohjausjärjestelmään ja saavutettujen tulosten perusteella määräytyvän korvauksen maksamiseen. Tulokseen vaikuttavia tekijöitä olisivat tehtävien laajuus ja laatu sekä palveluiden saatavuus. Ehdotuksen mukaan oikeusministeriö ja KHY sopisivat vuosittain yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien suorittamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta. Muuhun vapaudessa toimeenpantavaan seuraamusjärjestelmään liittyvään toimintaan kuin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviin sekä eräisiin muihin menoihin voitaisiin ehdotuksen mukaan myöntää harkinnanvaraista avustusta.

Kriminaalihuoltotyön ja yhdyskuntaseuraamusten käsitteet ehdotetaan määriteltäviksi lain tasolla. Nykyisissä kriminaalihuoltoon koskevilla sääöksissä ei ole määritelty kumpaakaan edellä mainituista käsitteistä. Ehdotetun määritelmän mukaan kriminaalihuolto sisältäisi kahdenlaista toimintaa: yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviä sekä muuta vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvää toimintaa. Määritelmän kaksijakoisuudella on merkitystä toiminnan rahoituksen kannalta. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien rahoitus määräytyisi toiminnan tulosten mukaan korvauseriaatteella. Muun vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvän toiminnan rahoitus taas olisi harkinnanvaraista avustusta.

Nykyisissä kriminaalihuoltoon koskevilla säännöksissä ei ole mainintaa kriminaalihuoltotyötä tekevän henkilön salassapitovelvollisuudesta eikä tiedonsaantioikeudesta. Kriminaalihuoltotyötä tekevä henkilö saa työssään tietoonsa yksityisiä henkilöitä koskevia arkaluonteisia tietoja, jotka kuuluvat ammatillisen salassapitovelvollisuuden piiriin. Toisaalta menestyksekkään työn tekeminen edellyttää tiettyjen tietojen saamista eräiltä valtion ja kunnan viranomaisilta. Ehdotetun uudistuksen yhteydessä on tarkoituksenmukaista ottaa kriminaalihuoltoon erityislakiin säännökset sekä salassapitovelvollisuudesta että tiedonsaantioikeudesta.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Kriminaalihuoltotyön organisointi säilyisi ennallaan eli työtä johtaisi ja valvoisi edelleen oikeusministeriö. Kriminaalihuoltotyön johtamista ja toiminnan tuloksellisuutta te-

hostettaisiin tulosohjauksen keinoin siirtymällä menoperusteisesta valtioapujärjestelmästä laskennallisesti määräytyvään korvausjärjestelmään. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien suorittamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta sovittaisiin oikeusministeriön ja KHY:n vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa.

Esityksellä ei ole myöskään olennaisia taloudellisia vaikutuksia. Kriminaalihuoltotyön kustannuksiin vaikuttavat lähinnä seuraamusjärjestelmää koskevan lainsäädännön kehittyminen ja sitä kautta tapahtuvat KHY:n tehtävien muutokset. Tästä syystä lakiehdotuksen vaikutus myös KHY:n henkilöstöön on vähäinen.

Uudella lailla korostettaisiin sitä, että rangaistusten täytäntöönpanotehtävät ovat valtion vastuulla. Kunnat vastaisivat muun voimassa olevan lainsäädännön nojalla asukkaidensa tarvitsemista sosiaalipalveluista. Uusista yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävistä KHY:lle aiheutuvia kustannuksia voitaisiin osittain kattaa vähentämällä asteittain KHY:n nykyisiä kuntien hoidettaviksi kuuluvia sosiaalipalveluluonteisia tehtäviä.

Vuoden 1997 talousarvioehdotuksen mukaan korvaus ja avustus kriminaalihuoltotyöhön on 59,5 miljoonaa markkaa.

4. Asian valmistelu

Vapaudessa tehtävän kriminaalihuollon organisaation kehittäminen aloitettiin eduskunnan vuonna 1969 hyväksymän toivomuksen perusteella. Kriminaalihuoltotyötä selvitettiin kriminaalihuoltokomiteassa vuonna 1972 (komiteanmietintö 1972:A 1) sekä kriminaalihuollon organisaatiotoimikunnassa vuonna 1973 (komiteanmietintö 1973:159). Voimassa olevat laki ja asetus kriminaalihuoltotyön valtionavusta sekä asetus Kriminaalihuoltoyhdistyksestä perustuvat edellä mainittujen toimikuntien mietintöihin.

Myöhemmin kriminaalihuollon kehittämistä on selvittänyt kriminaalihuollon kehittämistoimikunta (komiteanmietintö 1988:46). Toimikunta analysoi eri organisoimisvaihtoehtojen vahvuuksia sekä heikkouksia ja päätyi esittämään vapaudessa täytäntöön pantavien rangaistusten toimeenpanotehtävien keskittämistä valtiolliselle kriminaalihuoltoorganisaatiolle. KHY:n asumispalveluista ainakin noin puolet voitiin toimikunnan käsityksen mukaan siirtää sosiaalipalvelujärjes-

telmän piiriin. Työllistämispalveluiden osalta vaihtoehtoisina kehittämismalleina esitettiin työllistävien toimintayksiköiden kytkemistä kiinteämmin työvoimahallintoon tai rangaistusten täytäntöönpanoon. KHY:n ensisijaisen tehtävien ei tullut muodostua sosiaalipalvelujärjestelmää täydentävistä vaan rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä. Toimikunta piti rangaistuksen täytäntöönpanoa valtion tehtävänä ja esitti kriminaalihoitotehtävien siirtämistä valtion organisaatioon kuuluvalle, oikeusministeriön oikeushallinto-osaston alaisuudessa toimivalle Kriminaalihoitokeskukselle. Jos nykyinen organisaatiomuoto kuitenkin säilytettäisiin, valtionapuseränsäntö tuli komitean mielestä yksinkertaistaa ja ajanmukaistaa muun muassa siten, että jako lakisääteiseen ja harkinnanvaraiseen valtionapuun poistetaan. Toimikunnan esityksistä useimmat eri viranomaisten ja KHY:n työnjakoa koskevat esitykset on toteutettu hallinnollisin toimenpitein. Sen sijaan päätöstä organisaatiomuutoksesta ei ole tehty eikä valtionapujärjestelmää ole uudistettu.

Kriminaalihoitotehtävien määrittely, organisaatio ja valtionapua koskevien säännösten uudistaminen tulivat uudelleen ajankohtaisiksi 1990-luvun alussa muun muassa seuraamusjärjestelmään liittyvien kriminaalihoitotehtävien lisääntymisen ja yleisen valtionosuuslainsäädännön muuttumisen vuoksi.

Oikeusministeriö asetti 8 päivänä joulukuuta 1992 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin tehdä ehdotus kriminaalihoitotyöhön sisältyvistä tehtävistä ja KHY:n organisaatiomuodosta vaihtoehtoina kriminaalihoitotehtävien hoitaminen valtion puolesta tai tehtävien uskominen edelleen itsenäiselle julkisoikeudelliselle organisaatiolle. Työryhmän tuli ottaa työnsä lähtökohdaksi kriminaalihoitotyön valtionapua koskevien säännösten muuttaminen niin, että nykyisestä menoperusteisesta valtionapujärjestelmästä luovutaan ja siirrytään laskennalliseen valtionavun määrääntymiseen ja tulosbudjetointiin vuoden 1994 alusta lukien. Säännökset tuli laatia niin, että oikeusministeriön mahdollisuudet tulostavoitteiden asettamiseen ja määrärahojen suuntaamiseen eri tehtäviin voidaan taata.

Kriminaalihoillon säännöstyöryhmä luovutti hallituksen esityksen muotoon kirjoitetun mietintönsä syyskuussa 1993 (oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisu 2/1993). Työryhmä ei esittänyt muutosta

kriminaalihoillon organisaatioon. Sen sijaan se ehdotti kriminaalihoitotyön saattamista tuloksista ohjautuvaksi. Tällöin oikeusministeriön mahdollisuudet vaikuttaa tulostavoitteiden asettamiseen tuli lainsäädännöllä varmistaa. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviä hoitaisi julkisoikeudellinen KHY oikeusministeriön kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon osatehtäviä KHY voisi antaa muille yhteisöille, säätiöille tai yksityishenkilöille. KHY:n tulosjohtaminen tehtäisiin mahdolliseksi päätöksentekojärjestelmää muuttamalla. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävistä syntyvistä kustannuksista maksettaisiin tehtävien laajuuden ja laadun mukaan määrättyvä korvaus. Lisäksi muihin kriminaalihoillon kustannuksiin voitaisiin myöntää harkinnanvaraista avustusta.

Oikeusministeriö asetti kesäkuun 1 päivänä 1993 työryhmän, jonka tehtävänä oli valtionhallinnon uudistamista koskevat yleiset periaatteet sekä toisaalta vankeinhoitolaitoksen toiminnan sisältö ja siihen liittyvät kehittämistarpeet huomioon ottaen tehdä ehdotus vankeinhoitolaitoksen keskushallinnon organisaation kehittämisestä. Selvitystyötä varten asetettiin lisäksi ohjausryhmä, joka jätti ehdotuksensa helmikuun 10 päivänä 1994. Kriminaalihoitotyön järjestämisen osalta ohjausryhmä katsoi, että vapaudessa täytäntöönpantavien seuraamusten toimeenpano tulisi siirtää valtion tehtäväksi viimeistään vuonna 1997, jolloin osa KHY:n nykyistä hallintoa liitetään oikeusministeriön hallinnonalaan osaksi.

Oikeusministeriö asetti lokakuun 12 päivänä 1995 työryhmän, jonka tehtävänä oli tarkistaa kriminaalihoitotyön säännöstyöryhmän syyskuussa 1993 jättämänsä mietintöön sisältyvät ehdotukset hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi kriminaalihoitotyöstä sekä luonnokseksi asetukseksi Kriminaalihoitoyhdistyksestä. Tarkistustyö tuli tehdä työryhmän esittämien kannanottojen pohjalta lähtemällä siitä, että yhdistyksen julkisoikeudellinen asema säilyy. Työssä oli otettava tarpeellisessa määrin huomioon työryhmän mietinnöstä hankitut lausunnot. Kriminaalihoillon säännösten uudistamistyöryhmä jätti ehdotuksensa helmikuussa 1996.

Kriminaalihoillon säännösten uudistamistyöryhmän mietinnöstä saatiin lausunto KHY:n keskuksimistolta sekä 11 aluetuomistolta, Kriminaalihoillon henkilöstöyhdistys r.y:ltä sekä sosiaali- ja terveysministe-

riöltä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä. Lausunnoissa korostettiin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien olennaista merkitystä KHY:n toiminnassa. Lausunnonantajien käsityksen mukaan kriminaalihuollon asiakkaiden ohjaaminen kuntien tavanomaisten tukipalveluiden käyttäjiksi edel-

lyttää varsin suurta paneutumista neuvontaja ohjaustyöhön.

Hallituksen esitys on laadittu oikeusministeriössä virkatyönä ja se perustuu kriminaalihuollon säännöstyöryhmän ja kriminaalihuollon säännösten uudistamistyöryhmän ehdotuksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala: laki koskisi kriminaalihuollon järjestämistä ja rahoitusta. Kriminaalihuollolla tarkoitettaisiin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoa ja muuta vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvää toimintaa.

Lakiehdotuksessa on otettu käyttöön uusi käsite, yhdyskuntaseuraamus. Euroopan neuvoston ministerikomitea on vuonna 1992 hyväksynyt edellä yleisperusteluissa tarkemmin selvitetyn suosituksen nr R (92) 16 Euroopan yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden säännöiksi. Säännösten sanaston kohdassa 1 yhdyskuntaseuraamusten ja -toimenpiteiden käsite määritellään seuraavasti:

Käsitteeseen "yhdyskuntaseuraamukset ja -toimenpiteet" (englanniksi community sanctions and measures, ranskaksi des sanctions et mesures appliquees dans la commune) sisältyvät kaikki tuomioistuimen tai tuomarin määräämät seuraamukset ja toimenpiteet, joissa rikoksenteijä ei suorita rangaistustaan laitoksessa. Hänen vapauttaan on rajoitettu tietyin ehdoin ja velvoittein. Seuraamuksen toimeenpanosta huolehtivat laissa määrätyt viranomaiset. Käsitteeseen kuuluvat ensiksikin varsinaiset tuomioistuimen tai tuomarin määräämät seuraamukset ja toimenpiteet, toiseksi toimet, joihin ryhdytään ennen seuraamusta koskevan päätöksen tekemistä tai sellaisen päätöksen sijasta sekä kolmanneksi vankeustuomion täytäntöönpano rangaistuslaitoksen ulkopuolella.

Yhdyskuntaseuraamuksen käsite on käytössä myös muissa Pohjoismaissa. Uudella käsitteellä on haluttu korostaa sitä, että seuraamukset pannaan täytäntöön yhdyskuntas-

sa.

Kriminaalihuolloksi on lain 1 §:ssä määritelty yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien lisäksi vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvä muu toiminta. Yhdyskuntaseuraamukset ovat osa vapaudessa toimeenpantavaa seuraamusjärjestelmää, johon voi kuitenkin liittyä myös muuta kuin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoksi tässä laissa määriteltyä toimintaa. Käsitteet määriteltäisiin tarkemmin 2 §:ssä.

2 §. *Määritelmät.* Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävät luettelaisiin lakiluonnoksen 2 §:n 1 momentissa. Niihin kuuluisi ensinnäkin ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta. Toiseksi yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon luettaisiin kuuluvaksi nuorisorangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun toimeenpano. Nuorisorangaistusta koskeva lakiesitys on annettu eduskunnalle. Yhdyskuntapalvelua koskeva lakiesitys annetaan eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa. Kolmanneksi yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtäviin luettaisiin ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta. Tämä tehtävä on siirretty asteittain kokonaan KHY:n hoidettavaksi.

Neljänneksi yhdyskuntaseuraamuksiin kuuluisivat edellä lueteltuihin seuraamuksiin liittyvät valmistelevat toimenpiteet ja lausunnot. Tällaisia ovat muun muassa nuoria rikoksenteijöitä koskeva henkilötutkinta, nuorisorangaistukseen liittyvä alustava toimeenpanosuunnitelma sekä yhdyskuntapalveluun liittyvä soveltuvuusselvitys. Nuoria rikoksenteijöitä koskevia henkilötutkintoja tekevät nykyisin KHY ja sosiaaliviranomaiset siten, että KHY tekee 18 vuotta täyttäneiden ja sosiaaliviranomaiset alle 18-vuotiaiden nuorten henkilötutkinnot. Voimassa olevaa henkilötutkintoja koskevaa toimivaltajakoa ei ole tarkoitus lakiehdotuksella

muuttaa. Nuorisorangaistuksen yhteydessä KHY:n tehtävänä olisi esittää tuomioistuimelle alustava toimeenpanosuunnitelma. Yhdyskuntapalveluun liittyä ennen varsinaisen seuraamuksen antamista tehtävä selvitys henkilön soveltumisesta kyseistä seuraamusmuotoa suorittamaan. Ehdonalaisesti vapautettujen valvontaan liittyvänä lausuntona tulee kyseeseen tuomioistuimelle tehtävä esitys ehdonalaisen vapauden menettämisestä.

Ehdotuksen 2 §:n 2 momentissa määriteltäisiin muu vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvä toiminta. Sitä olisi muun muassa kokeilu- ja kehittämistoiminta, jota KHY ja muut yhteisöt sekä säätiöt toteuttavat yleensä projektiluonteisesti. Muuta toimintaa voisivat olla myös nuorisorangaistuksen sisällön kehittämiseksi suunnitellut ehdollisesti rangaistuille nuorille tarkoitetut ryhmävalvontakokeilut KHY:n aluetoimistoissa. Kokeilut sisältävät muun muassa ryhmäkeskusteluja rikoksesta, leiritointia, autoverstastoimintaa ja muuta työtoimintaa. Esimerkkejä muiden yhteisöjen projektiluonteisesta kokeilutoiminnasta ovat Työtä ja Asuntoja Nuorille r.y:n järjestämä autoverstastoiminta ja Iisalmen Nuorison Tuki r.y:n nuorisoprojekti. Myös ehdonalaisesti vapautuneille on järjestetty toimintaryhmäkokeiluja. Kokeilu- ja kehittämistoiminta ei rajoitu jo olemassa olevien yhdyskuntaseuraamusten kehittämiseen, vaan se voi kohdistua laajemmin myös uusiin vapaudessa toimeenpantavien seuraamusten kehittämiseen. Esimerkkinä nykyisin käynnissä olevista seuraamusjärjestelmän kehittämisestä on KHY:n Tampereen toimintakeskuksen toiminta.

KHY:llä ei ole sosiaalipalveluluonteisia tehtäviä. Esimerkiksi kuntouttavat asumispalvelut ja asiakkaiden taloudellinen tukeminen kuuluvat kunnan tehtäviin. KHY:llä on kuitenkin pienimuotoista asumiseen ja työllistymiseen liittyvää tukitoimintaa. Tämän tyyppistä toimintaa voivat järjestää myös muut yhteisöt vapaaehtoistyönä. Työmuotoja voitaisiin jatkossakin rahoittaa muuna vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvänä kehittämistoimintana.

Muuna vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvänä toimintana voitaisiin ehdotuksen mukaan rahoittaa myös tiedotusta, ohjausta ja neuvontaa. Vangit ja rangaistuslaitoksesta vapautuneet samoin kuin muut yhdyskuntaseuraamuksiin tuomitut ovat kunnan jäseninä oikeutettuja kunnan järjestämiin

palveluihin. Rikokseen syyllistyminen ja erityisesti ehdoton laitosrangaistus aiheuttavat kuitenkin usein leimautumista ja irtautumista kotipaikkakunnalta ja lähipiiristä. Työttömyys ja asunonsaannin vaikeudet rangaistuslaitoksesta vapauduttaessa lisäävät riskiä palata entiseen rikolliseen alakulttuuriin, johon yleensä liittyy myös päihteiden väärinkäyttö. Rangaistukseen tuomitun tai rangaistuslaitoksesta vapautuneen kyvyt oma-aloitteisesti hakea palveluja, joihin hän kuntalaisena on oikeutettu, ovat normaalia heikomat.

Valvontaan asetetuille ehdonalaisesti vapautuneille on nykyisin tarjottava valvontaan liittyvän kontrolloinnin lisäksi tukea ja neuvontaa. Ehdonalaisesti vapautuneista kuitenkin vain 18 % asetetaan valvontaan (1995). Kaikkia vapautuvia ei ole tarpeen eikä käytännössä mahdollista asettaa valvontaan, vaikka he saattavat olla neuvonnan ja ohjauksen tarpeessa. Tiedottamisella, ohjauksella ja neuvonnalla myös ilman valvontaa vapautuneet pyritään saamaan yleisten sosiaali-, terveydenhuolto- ja päihdehuoltopalvelujen piiriin.

3 §. *Kriminaalihuollon johto ja valvonta.* Lakiehdotuksen mukaan kriminaalihuollon johto ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle kuten nykyisinkin. Kriminaalihuollon rooli osana seuraamusjärjestelmää on viime vuosina korostunut ja korostunee lähitulevaisuudessa entisestään. Oikeusministeriö toimii rangaistusten ylitäytäntöönpanoviranomaisena sakon muutorangaistuksia lukuun ottamatta. Jotta seuraamusjärjestelmää voitaisiin hoitaa keskitetysti, olisi luontevaa säilyttää kriminaalihuolto nimenomaan oikeusministeriön johdon ja valvonnan alaisena.

Kriminaalihuollon johto ja valvonta sisältäisivät norminannon, budjetoinnin ja tarkastustoiminnan. Kriminaalihuoltoa koskeva lainsäädäntö valmistellaan ministeriössä. Myös muu norminanto eli asetuksia alemmanasteiset määräykset ja ohjeet annettaisiin jatkossa oikeusministeriöstä. Kriminaalihuoltotyöhön myönnettävää korvausta tai avustusta koskeva osa valtion talousarviosta valmistellaan osana oikeusministeriön talousarviota KHY:n oman talousarvion pohjalta. Ministeriö kävisi KHY:n kanssa yhdistystä koskevat tulosneuvottelut. Ministeriön tehtävänä olisi myös tarkastaa kriminaalihuollon toteutumista ja siihen myönnetyn valtion korvauksen ja avustuksen käyttöä.

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on val-

tionalouden tarkastuksesta annetun lain (967/47) 2 §:n 2 momentin nojalla mahdollisuus tarkastaa KHY:n ja muiden valtion avustusta saavien kriminaalihuoltotyötä tekevien yhteisöjen ja säätiöiden taloutta. Koska tarkastusviraston tarkastusmahdollisuus perustuu erilliseen säännökseen, siitä ei ole mainintaa tässä lakiehdotuksessa.

4 §. *Kriminaalihuoltoyhdistys.* Kriminaalihuoltotyötä varten on olemassa julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys, jonka järjestysmuodosta säädetään vuodelta 1975 olevassa asetuksessa. Asetus ehdotetaan uusitavaksi tämän lain voimaantulon yhteydessä.

Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävät ovat luonteeltaan lähellä vain valtiolle kuuluvaa pakkotoimenpiteiden käyttöä. Koska kyse on yksityiseen henkilöön kohdistuvista, rangaistusjärjestelmään kuuluvista toimenpiteistä, lakiehdotuksessa on lähdetty siitä, että kyseisten tehtävien hoitaminen voi kuulua vain julkisoikeudelliselle taholle eli KHY:lle.

Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan yhdistys voisi oikeusministeriön hyväksymissä rajoissa antaa sille annettujen toimeenpanotehtävien osatehtäviä myös muille yhteisöille, säätiöille tai yksityishenkilöille erikseen sovittavilla ehdoilla. Osatehtävien hoitamisen tavat ja ehdot voidaan määrittellä oikeusministeriön ja KHY:n sopiessa 5 §:n mukaisesti yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien hoitamisesta. Vastuu tehtävien hoidosta säilyisi edelleen KHY:llä. Ehdotus ei merkitsisi muutosta nykyiseen tilanteeseen. Esimerkiksi ehdonalaisten vapautteen päästettyjen valvontaa hoitavat tällä hetkellä yleisesti yksityiset henkilöt. KHY:n alue- ja paikallisyksiköiden tulisi edelleen ohjata ja valvoa tahoja, joiden hoidettaviksi yhdistys on antanut toimeenpanoon liittyviä osatehtäviä. Täten taattaisiin toiminnalta edellytetty ammattitaito ja luotettavuus.

2 luku. Kriminaalihuollon rahoitus

5 §. *Korvaus yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta.* Valtion virastot ja laitokset siirtyivät tulosohjaukseen ja tulosbudjetointiin vuonna 1995. Tämä merkitsi sitä, että yksityiskohtaisesta resurssiohjauksesta luovuttiin ja virastoja alettiin ohjata niiden tulosten perusteella. Tulosohjauksessa virastoille asetetaan niiden toimintaa ja sen taloudellisuutta, tuottavuutta ja vaikuttavuutta koskevat tulostavoitteet, jotka sovitaan mi-

nisteriön ja viraston välisissä neuvotteluissa.

Koska oikeusministeriön hallinnonala siirtyi vuonna 1995 tulosohjaukseen, olisi luontevaa, että myös KHY:lle maksettava korvaus määräytyisi tuloksien perusteella. Määriteltäessä korvausta yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta perusteina käytettäisiin tehtävien laajuutta ja laatua sekä palvelujen saatavuutta. Tehtävien laajuus määräytyisi tehtävien suorittemäärien perusteella. Yhdyskuntapalvelussa suoritteina käytetään nykyään yhdyskuntapalvelutunteja ja ehdonalaista vapautuneiden ja ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnassa valvontapäiviä.

Tehtävien luonteen vuoksi korvausta ei voida laskea pelkästään suoritteiden perusteella, vaan myös palvelujen laatu on otettava huomioon. Eräs laatutekijä olisi pykälässä erikseen mainittu palvelujen saatavuus. Kriminaalihuoltotehtävien luonne edellyttää tietyn yhtenäisin perustein toimivan organisaation olemassaoloa kattavasti koko maassa. Palvelupisteet eivät saa olla kohtuuttoman etäällä asiakkaita. Palvelujen saatavuus edellyttää yhdyskuntapalvelussa tiettyä organisaatiota asiakkaiden määrästä riippumatta.

Ehdotetun 5 §:n 1 momentin mukaan oikeusministeriö ja KHY sopisivat yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien suorittamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta. Sopiminen tapahtuisi vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa.

Tehtävistä saadut muut tulot vähentäisivät korvausta. Esimerkkeinä tällaisista tuloista ovat sairausvakuutuskorvaukset ja muualta saadut tulot.

Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan korvauksen maksuajankohta määräytyisi toiminnan ja kustannusten ajoittumisen mukaisina erinä.

6 §. *Avustus kriminaalihuoltoon.* Pykälässä säädettäisiin, kenelle ja mihin tehtäviin harkinnanvaraista avustusta voitaisiin myöntää. Ehdotuksen mukaan harkinnanvaraista avustusta voitaisiin myöntää muuhun vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvään toimintaan kuin yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien suorittamiseen. Muulla vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvällä toiminnalla tarkoitettaisiin kokeilu- ja kehittämistoimintaa sekä tiedotus-, ohjaus- ja neuvontatehtäviä. Kehitystyö sisältäisi uusien työmuotojen ja työn sisältöjen luomista ja arvioimista. Pykälässä tarkoitettua avustusta voitaisiin myöntää yhteisölle taikka säätiölle talousarvion rajoissa oikeusministe-

riön määräämien perusteiden ja ehtojen mukaan. Yhteisö- ja säätiökäsitteet sisältävät muun muassa KHY:n sekä kunnat.

7 §. *Avustus perustamishankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin.* Pykälän mukaan harkinnanvaraista avustusta voitaisiin myöntää kriminaalihuoltotyön perustamishankkeisiin ja investointiluonteisiin menoihin edellyttäen, että oikeusministeriö on hyväksynyt hanketta koskevan suunnitelman. Pykälän mukaan perustamishankkeella tarkoitettaisiin toimitilojen rakentamista, hankkimista, peruskorjausta tai sitä vastaavaa toimenpidettä ja mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa. Esimerkkinä investointiluonteisesta menosta voidaan mainita suuret atk-järjestelmien hankkimiskustannukset.

Pykälän 2 momentti käsittelee avustuksen myöntämistä lainojen korkoihin ja lyhennyksiin. KHY:llä on nykyisin lainoja, joista aiheutuviin kustannuksiin yhdistys on tähänkin asti saanut harkinnanvaraista avustusta. Avustuksen myöntämisen mahdollisuus poikkeuksellisia tilanteita varten on haluttu säilyttää.

8 §. *Avustuksen hakeminen ja maksaminen.* Pykälässä säädettäisiin harkinnanvaraisen avustuksen hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista. Pykälän mukaan avustuksen hakijan olisi toimitettava kriminaalihuoltotyötä koskevat toimintasuunnitelmansa ja talousarvionsa viimeistään toimintavuotta edeltävän maaliskuun aikana oikeusministeriölle, joka maksaisi avustuksen oikeusministeriön hyväksymän maksusuunnitelman mukaisesti. Maaliskuuhun ajoittuva haku-aika liittyisi talousarvion valmisteluajatauluun. Pelkästään kerran vuodessa tapahtuva hakemusten käsittely saattaisi kuitenkin osoittautua joissakin tilanteissa liian jäykäksi menettelyksi. Tästä syystä oikeusministeriö voisi päättää hakuajasta myös toisin esimerkiksi joidenkin pienehköjen harkinnanvaraisten avustusten kohdalla.

9 §. *Korvauksen ja avustuksen keskeytys ja palautusvelvollisuus.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin korvauksen tai avustuksen maksamisen keskeyttämisestä ja palauttamisesta. Niihin johtaisivat korvauksen ja avustuksen maksamista varten annetut virheelliset tai erehdyttävät tiedot, korvauksen ja avustuksen perusteeton maksaminen tai niihin liittyvien ehtojen rikkominen. Palautettavan korvauksen tai avustuksen korko määräytyisi valtionavustuksia koskevasta yleis-

määräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen 31 §:n (1122/95) mukaan. Päätöksen mukaan valtionavun saaja on velvollinen, jos valtionavun myöntänyt viranomainen sitä vaatii, suorittamaan palautettavalle määrälle sen maksupäivästä lukien vuotuista korkoa korkolain (633/82) 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan lisätyinä kolmella prosenttiyksiköllä. Valtionavun myöntämistä koskevassa päätöksessä on lisäksi määrättävä, että jollei palautettava määrä makseta asetettuna eräpäivänä, sille on suoritettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriö voisi määrätä käyttämättä jääneen korvauksen ja avustuksen palauttavaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan korvausta tai avustusta ei tulisi määrätä palauttavaksi, jos se olisi kohtuutonta.

Pykälä vastaisi sisällöltään kriminaalihuoltotyön valtionavusta annetun lain 11 §:ää.

10 §. *Omaisuuden arvon palauttaminen.* Kiinteä tai irtain omaisuus, jonka perustamis-, hankinta- tai peruskorjauksiin on saatu valtion rahoitusta, voidaan myöhemmin luovuttaa toiselle omistajalle taikka omaisuuden käyttö kriminaalihuoltotoimintoihin voidaan lopettaa tai sitä voidaan muuttaa niin, että oikeusministeriö voi pitää uutta käyttötarkoitusta lainmukaisena. Edellä mainittuja tilanteita varten pykälässä on säädetty avustuksen palauttamisesta valtiolle. Pykälän mukaan avustusta vastaava suhteellinen osa omaisuuden arvosta olisi palautettava kuuden kuukauden kuluessa, ellei oikeusministeriö toisin päättäisi. Palautettava määrä saataisiin perä korvauksen tai avustuksen saajalle myöhemmin maksettavista eristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakuutuksen tai muun vahingonkorvauksen palauttamisesta valtiolle taikka niiden vähentämisestä uuden perustamishankkeen avustuksesta.

Pykälä olisi samansisältöinen kuin voimassa olevan kriminaalihuoltotyön valtioavusta annetun lain 12 §.

3 luku. Erinäiset säännökset

11 §. *Salassapito.* Kriminaalihuoltotyötä tekevä henkilö tarvitsee tehtävänsä hoitamista varten asiakkaansa henkilökohtaisia oloja ja rikoksia koskevaa, mahdollisesti arkaluonteistakin tietoa. Tällaisten tietojen salassapi-

täminen on varmistettava. Salassapidosta tulisi lisäksi olla laintasoiset säännökset.

Kriminaalihuoltotyöhön liittyviä salassapitosäännöksiä on tällä hetkellä eri lainsäädännössä, muun muassa sosiaalityöntekijöiden osalta sosiaalihuoltolain 57 §:ssä. Selkeyden vuoksi kriminaalihuoltotyöhön liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ehdotetaan säädettäväksi kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annettavassa laissa. Samalla voitaisiin säätää tarkemmin myös siitä, millaisia asioita on pidettävä salassa.

Pykälän 2 momentissa 1 momentin mukaiseen salassapitovelvollisuuteen tehtäisiin poikkeus: salassapidettäviä tietoja saataisiin antaa syyttäjälle, tuomioistuimelle ja rangaistuksen täytäntöönpanoa hoitavalle viranomaiselle sekä kriminaalihuoltotyön tekemistä varten muulle yhteisölle, säätiölle tai yksityiselle henkilölle. Kriminaalihuoltotyötä tekevä muu yhteisö tai yksityinen henkilö saattavat tehtävänsä asianmukaista hoitamista varten tarvita 1 momentin perusteella salassapidettäviä tietoja. Tällöin tietojenanto-oikeus koskisi ainoastaan niitä tietoja, joita tarvitaan nimenomaan kyseisen työn tekemistä varten.

Pykälän 2 momentin mukaan tietoja voitaisiin antaa myös poliisille ja tulliviranomaiselle, jos se on tarpeen rikoksen selvittämiseksi. Poliisilain (493/95) 35 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on oikeus saada viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä virkatehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todistena ole laissa kielletty tai rajoitettu. Poliisilain perustelujen (HE 57/94) mukaan pykälässä määritelty tietojensaantioikeus syrjäyttäisi muualla laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden, ellei salassapitoa koskevassa säännöksessä nimenomaan kielletä tietojen luovuttamista poliisille. Kielto voidaan ilmaista myös luettelemalla tietojensaantiin oikeutetut viranomaiset mainitsematta poliisia niiden joukossa.

Kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annettavaksi ehdotetussa laissa ei evättäisi poliisin mahdollisuuksia saada rikoksen selvittämiseksi tarpeellisia, muutoin salassapidettäviä tietoja. Tulliviranomaisilla on oma rikostutkintatoimintaa, joten niille turvattaisiin samanlainen tiedonsaantioikeus kuin poliisille.

Pykälän 2 momentin viimeisen virkkeen säännöksellä on tarkoitus turvata mahdollisuus antaa salassapidettäviä tietoja sellaisissa tapauksissa, joissa luvan antaminen on tarpeen tutkimusta tai tilastointia varten. Luvan voisi antaa KHY:n toiminnanjohtaja.

12 §. *Tiedonsaantioikeus.* Laki ehdotuksen 11 §:ssä todetun salassapitovelvollisuuden lisäksi tulisi luoda järjestelmä, jonka perusteella viranomaisasemaa vailla olevat kriminaalihuoltotyöntekijät saavat valtion ja kunnan viranomaisilta yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoa varten tarvittavat tiedot. Työntekijä tarvitsee toimeenpanotehtäviä varten tietoja, joiden antaminen muille kuin viranomaistahoille on kiellettyä. Säännösehdotuksen tarkoituksena on turvata yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien onnistuminen myös tältä osin.

Pykälässä luettelaisiin asiaryhmät, joista tietoja on mahdollista saada. Asiakkaan rikoksia koskevia yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon kannalta tarpeellisia tietoja ovat esimerkiksi hänen aikaisempaa rikollisuuttaan, hänen tekemikseen epäiltyjä rikoksia sekä hänen lainvoimaa vailla olevia tuomioitansa koskevat tiedot. Näitä tietoja on poliisilla, syyttäjällä, tuomioistuinlaitoksella ja oikeusrekisterissä. Asiakkaan rangaistusten täytäntöönpanoa koskevia tarpeellisia tietoja ovat ulosottoviranomaisten hallussa olevat sakkorangaistusten täytäntöönpanoa koskevat tiedot sekä vankeinhoitoviranomaisten hallussa olevat vankeusrangaistusten täytäntöönpanotiedot. Viimeksi mainitut tiedot sisältävät paitsi rangaistusaikoihin liittyviä asioita myös täytäntöönpanon sisältöön liittyviä tekijöitä, kuten tietoja mahdollisesta rangaistusajan hyväksikäyttö- ja vapautussuunnitelmasta. Lisäksi asianomaisilta viranomaisilta voidaan saada yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot asiakkaan sosiaalisesta tilanteesta, toimeentulosta, terveystalveluiden käytöstä, työkyvystä, päihteiden käytöstä, koulutuksesta, työkokemuksesta, työllisyydestä ja asevelvollisuuden täyttämisestä. Näitä tietoja tarvittaisiin erityisesti laadittaessa nuorta rikoksenteikijää koskevaa henkilötutkintaa, yhdyskuntapalveluun liittyvää soveltuvuus selvitystä sekä nuorisorangaistukseen liittyvää toimeenpanosuunnitelmaa.

13 §. *Rangaistussäännös.* Pykälässä säädettäisiin seuraamuksesta 11 §:ssä tarkoitettun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Kri-

minaalihuoltotyötä tekevää rangaistaisiin salassapitovelvollisuuden rikkomisesta rikoslain 38 luvun 1 §:n (578/95) salassapitorikosta koskevan säännöksen mukaan, paitsi jos teko on rangaistava virkasalaisuuden rikkomista ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista koskevan rikoslain 40 luvun 5 §:n (578/95) nojalla. Rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaan virkamiehiä rikoslain tarkoittamassa mielessä ovat muun muassa henkilöt, jotka lain, asetuksen tai niiden nojalla annetun määräyksen perusteella käyttävät julkista valtaa. Siten KHY:n työntekijät ovat rikoslain tarkoittamia virkamiehiä.

Salassapitorikoksesta henkilö on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi. Salassapitorikkomuksesta henkilö on tuomittava sakkoon. Virkasalaisuuden rikkomisen seuraamus on sakkoa taikka vankeutta enintään kaksi vuotta. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta on tuomittava sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

14 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Tarkemmat säännökset KHY:stä annettiin asetuksella. KHY:tä koskeva vuodelta

1975 oleva asetetus on tarkoitus muuttaa vastaamaan kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annettavaa lakia. Asetuksen uudistamisen yhteydessä yhdistyksen päätöksentekomenettely järjestettäisiin nykyistä paremmin tulosjohtamisen edellytyksiä vastaavaksi.

Valvovana viranomaisena toimivalle oikeusministeriölle annettaisiin 14 §:ssä valtuutus antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta sekä tämän lain täytäntöönpanosta.

2. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Lailla kumottaisiin kriminaalihuoltotyön valtionavusta annettu laki.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee kriminaalihuollon järjestämistä ja rahoitusta. Kriminaalihuollolla tarkoitetaan yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoa ja muuta vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvää toimintaa.

2 §

Määritelmät

Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanolla tarkoitetaan tässä laissa:

1) ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikosentekijöiden valvontaa;

2) nuorisorangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun toimeenpanoa;

3) ehdonalaisesti vapautettujen valvontaa; sekä

4) 1—3 kohdassa mainittuihin seuraamuksiin liittyviä valmistelevia toimenpiteitä ja lausuntoja.

Muulla vapaudessa toimeenpantaviin seuraamuksiin liittyvällä toiminnalla tarkoitetaan tässä laissa kokeilu- ja kehittämistoimintaa sekä tiedotus-, ohjaus- ja neuvonta-tehtäviä.

3 §

Kriminaalihuollon johto ja valvonta

Kriminaalihuoltoa johtaa ja valvoo oikeusministeriö.

4 §

Kriminaalihuoltoyhdistys

Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta huolehtii julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys, jonka järjestysmuodosta säädetään asetuksella.

Kriminaalihuoltoyhdistys voi asettamallaan ehdoilla antaa yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoon liittyviä tehtäviä muille yhteisöille tai säätiöille taikka yksityisille henkilöille.

2 luku

Kriminaalihuollon rahoitus

5 §

Korvaus yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta

Oikeusministeriö sopii vuosittain Kriminaalihuoltoyhdistyksen kanssa valtion talousarvion rajoissa 2 §:n 1 momentissa mainittujen yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävien hoitamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta. Korvauksen perusteina ovat tehtävien laajuus ja laatu sekä palvelujen saatavuus. Tehtävistä saadut muut tulot vähentävät korvausta.

Korvaus maksetaan toiminnan ja kustannusten ajoittumisen mukaisina erinä.

6 §

Avustus kriminaalihuoltoon

Oikeusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa myöntää yhteisölle tai säätiölle harkinnanvaraista avustusta 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan. Tehtävistä saadut muut tulot vähentävät korvausta.

7 §

Avustus perustamishankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin

Oikeusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa myöntää harkinnanvaraista avustusta kriminaalihuoltotyön perustamishankkeisiin. Perustamishankkeella tarkoitetaan toimitilojen rakentamista, hankkimista, peruskorjausta tai sitä vastaavaa toimenpidettä ja näihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden

hankintaa. Edellytyksenä avustuksen saamiselle on, että oikeusministeriö on hyväksynyt perustamishanketta koskevan suunnitelman.

Luotoista aiheutuneisiin kustannuksiin ja luottojen lyhennyksiin voidaan avustusta myöntää vain erityisistä syistä valtion talousarvion rajoissa. Tehtävistä saadut muut tulot vähentävät korvausta.

8 §

Avustuksen hakeminen ja maksaminen

Harkinnanvaraista avustusta haetaan oikeusministeriöltä. Hakemukseen on liitettävä kriminaalihuoltotyötä koskeva toimintasuunnitelma ja talousarvio. Jollei ministeriö toisin määrää, hakemus on jätettävä viimeistään toimintavuotta edeltävän maaliskuun aikana.

Harkinnanvarainen avustus maksetaan oikeusministeriön hyväksymän maksusuunnitelman mukaan.

9 §

Korvauksen ja avustuksen keskeytys ja palautusvelvollisuus

Oikeusministeriö voi keskeyttää korvauksen tai harkinnanvaraisen avustuksen maksamisen ja määrätä sen kokonaan tai osaksi palautettavaksi sekä velvoittaa valtionavun saajan suorittamaan palautettavalle määrälleen maksupäivästä lukien vuotuista korkoa korkolain (633/82) 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan lisätynä kolmella prosenttiyksiköllä, jos:

1) korvauksen tai avustuksen maksamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja;

2) tilintarkastuksen yhteydessä tai muuten käy selville, että korvausta tai avustusta on maksettu perusteettomasti; tai

3) korvauksen tai avustuksen maksamiseen liittyviä ehtoja ei ole noudatettu.

Käyttämättä jäänyt korvaus tai avustus voidaan määrätä palautettavaksi.

Korvausta tai avustusta ei saa määrätä palautettavaksi, jos se olisi kohtuutonta.

10 §

Omaisuuksien arvonnallisuus

Jos kiinteä tai arvoltaan merkittävä irtain

omaisuus, jonka perustamis-, hankinta- tai peruskorjauskustannukset on osaksi tai kokonaan rahoitettu valtion varoin,

1) luovutetaan toiselle omistajalle,

2) omaisuuden käyttö tässä laissa tarkoitettuun toimintaan lopetetaan tai

3) omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan niin, ettei oikeusministeriö voi pitää uutta käyttötarkoitusta tämän lain mukaisena,

avustusta vastaava suhteellinen osa omaisuuden arvosta on palautettava valtiolle kuuden kuukauden kuluessa edellä tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta, jollei oikeusministeriö toisin päättä.

Jos omaisuus, johon on saatu avustusta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan sitä vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen avustuksesta.

Palautettava määrä saadaan vähentää avustuksen tai korvauksen saajalle myöhemmin maksettavista eristä.

3 luku

Erinäiset säännökset

11 §

Salassapitovelvollisuus

Kriminaalihuoltotyötä tekevä ei saa ilman asiakkaan suostumusta ilmaista tämän henkilökohtaisia oloja tai rikoksia koskevaa tietoa, jonka hän on asemansa tai tehtävänsä vuoksi saanut.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kriminaalihuoltotyöhön liittyviä tai siinä ilmi tulleita tietoja saadaan antaa syyttäjälle, tuomioistuimelle ja rangaistuksen täytäntöönpanoa hoitavalle viranomaiselle sekä kriminaalihuoltotyön tekemistä varten muulle yhteisölle, säätiölle tai yksityiselle henkilölle. Tietoja voidaan antaa myös poliisille ja tulliviranomaiselle, jos se on tarpeen rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi Kriminaalihuoltoyhdistyksen toiminnanjohtaja voi myöntää luvan tietojen antamiseen tutkimusta tai tilastointia varten.

12 §

Tiedonsaantioikeus

Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanoteh-

tävissä toimivalla työntekijällä on oikeus salassapitovelvollisuuden estättä saada valtion ja kunnan viranomaisilta tehtävän hoitamista varten tarpeelliset tiedot asiakkaan rikoksista, rangaistusten täytäntöönpanosta, sosiaalisesta tilanteesta, toimeentulosta, terveyspalveluiden käytöstä, työkyvystä, päih-teiden käytöstä, koulutuksesta, työkokemuksesta, työllisyydestä ja asevelvollisuuden täyttämisestä.

13 §

Rangaistussäännös

Edellä 11 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on voimassa, mitä rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:ssä säädetään, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan taikka siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

14 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset Kriminaalihoolto-yhdistyksestä annetaan asetuksella.

Oikeusministeriö voi tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta ja muusta tämän lain täytäntöönpanosta.

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

Tällä lailla kumotaan kriminaalihooltotyön valtionavusta 17 päivänä tammikuuta 1975 annettu laki (31/75).

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Kari Häkämies*

